

SARAYBOSNA HALKININ BATIL İNANIŞLARI HAKKINDA BİR DERLEME- İNCELEME

Gülay YURT¹

Özet

Kültürel etkileşim, psikolojik ve çevresel faktörler sonucunda ortaya çıkan batıl inanışlar artık hayatın bir parçası olmuştur. Daha çok ileri yaştaki insanların bilip uyguladığı batıl inanışlar, çok hızlı yayılan ve gelişen küresel bilgi toplumunda kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu çalışma Saraybosna'nın muhtelif yerlerinde yaşayan müslüman Boşnak kadın ve erkeklerle görüşülerek, batıl inançları hakkında yapılmış bir derlemedir. Batıl inançları daha çok duyma ve yaşama ihtimali olan insanlar orta yaş ve üzeri olduğu için, görüştüğümüz kişileri buna göre seçtik. Yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular; çocuk sahibi olamayan kadınlarla ilgili inanışlar, hamile, lohusa kadın ve çocukla ilgili inanışlar, hayvanlar, ölümler ve diğer batıl inanışlar olmak üzere konularına göre derlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Batıl, inanç, batıl inanış.*

STUDY ABOUT THE SUPERSTITIOUS BELIEFS OF THE PEOPLE OF SARAJEVO- REVIEW

Abstract

Superstitious beliefs , that emerged as a result of cultural interaction, psychological, and environmental factors, has been a part of life now. Superstitious beliefs, practiced mostly by elder people ,has been slowly disappearing in today's evolving global information society. In this study, we interviewed with Bosnian Muslim men and women living in various parts of Sarajevo and collected information about their superstitions. Middle-aged and older populace

¹ Bedër University, Department of Turkish Language and Literature, Faculty of Educational & Philology, gyurt@beder.edu.al

are more likely to have or experience superstitions, so we chose the people interviewed accordingly. The findings of the interviews are complied as; beliefs about women who can not have children, beliefs about pregnant and postpartum women, child-related beliefs, animals, deaths and other superstitious beliefs.

Key Words: *Superstition, belief, superstition.*

Giriş

Batıl Nedir?

Bâtıl; boş, beyhûde, yalan, çürük manasındadır (Devellioğlu, 1997). Boşa gitmek, temelsiz ve devamsız olmak anlamındaki “butlân” kökünden türeyen batıl kelimesi, şeriatın yasakladığı, gerçekliği bulunmayan her şey, yalan ve yanlış olmasa bile plânlanan hedefe ulaştırmayan her türlü faydasız iş, söz ve davranış olarak tanımlanır. İnsanlık tarihi kadar eski olan bâtil inançlar her devirde ve her toplumda görülür (TDVİA, c.5).

Batıl İnanış (Hurafe) Nedir?

Mantıkî temeli olmayan telakki ve uygulamaları, din adına ileri sürülüp benimsenen bâtil inanç ve davranışları ifade eden bir terimdir. Sözlükte "bunamak" anlamına gelen hâref kökünden türemiş bir isim olan hurafe kelimesi "akla ve gerçeğe aykırı düşen aldatıcı söz" demektir. Masal, efsane ve genel olarak gerçek dışı olduğu kabul edildiği halde hoş giden nakil ve rivayetlere de hurafe denilmiştir (TDVİA, c.18). Hurafe mantıkî olmayan, gerçek hayatla ilişkisi bulunmayan, iyilik veya kötülük getirebileceğine inanılan kuvvetler için kullanılır. Batıl inançların oluşmasında psikolojik faktörlerin de etkisi vardır.

Eğitimli insanlarca mantık dışı ve temelsiz sayılan batıl inançlar da bir takım insanlar üzerinde etkisi olan inanç türlerindedir. “Boş, asılsız, yanlış inanç vb.” anlamlara gelen (Gündüz, 1998) batıl inanç kavramı, kurumsal dinlerin prensiplerine aykırı olmanın yanı sıra aynı zamanda akıl ve bilimle de açıklanamaz. Çevremizde yaşayan, toplumdaki bireylerin bir çoğu arasında ortak biçimde inanılan, doğal olayları talih, kader ya da kötü varlıklar gibi doğa üstü sebeplerle açıklayan bir inanış özelliği göstermektedirler (Sümbüllü, 2010).

Saraybosna halkının batıl inanışları

Çocuk Sahibi Olamayan Kadınlar İçin İnanışlar

Kadın sıcak bir banyo yaptıktan sonra, içinde lahana yaprakları bulunan bir kapta suyu kaynatıp, lahana yapraklarının bulunduğu kaynamış suyun üzerine oturur. Sıcaklığı dayanılır olan kaynar suyla banyo yapmak da kısırlığı gidermek için yapılan bir başka uygulamadır. Ayrıca kadının ayağına kalın çorap, terlik giymesi, üzerine daha kalın elbiseler giymesi önerilir. Bu şekilde sıcaklık sağlandığında, hamile kalmanın kolay olacağı düşünülmektedir.²

Çocuk sahibi olamayan kadınları, yaşlı kadınlara götürüp, bitkiler veya başka şeyler kullanması tavsiye edilir (muska, otlar, vb...). Belde taşımaları için pamuktan dokunmuş bir iplik verilir. Ayrıca bel veya karına şişe çekme ve tütsünün iyi geleceğine inanılmaktadır.³

Hamile, Lohusa Kadın ve Çocukla İlgili İnanışlar

Hamile kadın, kötü ve çirkin hiçbir canlı ve cansız varlığa baktırılmaz.⁴

Hamile kadın, bebeğinin sağlıklı olması için canı ne çekerse yemelidir ve istemediği şeylerden de uzak durmalıdır. Canının istediği şeyi yemediği zaman, doğacak çocuğun vücudunun herhangi bir yerinde leke olur veya istediği bir şeyi gizlice veya çalarak yer ise, yediği eli ile vücudunun neresine dokunursa, yediğinin şeklinin doğacak çocuğun aynı yerinde leke olacağına inanılmaktadır. Hamile kadın, canı çektiği şeyi yiyemezse, çocuk düşer ya da sakat olur.⁵

Hamilelik döneminde anne adayının kalçaları büyürse kızı, kalçalar fazla belirgin olmaz ise erkek doğuracak demektir. Yine karın kısmının aşağı doğru uzaması, göğüslerin büyümesi, dudakların büyümesi ve genişlemesi, anne adayının yüzünde lekelerin veya çillerin olması, kaşlarının veya kirpiklerinin dökülmesi, kız çocuk doğuracağına işaretmiş.⁶

² Kaynak Kişi 2

³ Kaynak Kişi 5

⁴ Kaynak Kişi 3

⁵ Kaynak Kişi 11

⁶ Kaynak Kişi 14

Doğacak çocuk sağlıklı ve güzel olsun diye anneye ayva yedirilir. Ayva yiyen hamile kadının hem çocuğunun güzel olacağına, hem de gamzeli olacağına inanılmaktadır.⁷

Çocuğun üstünden atlanması iyi sayılmaz, atlandığında çocuğun büyümeyeceği, boyunun uzamayacağına inanılmaktadır. Çocuğun üzerinden atlayan kişiden tekrar ters yönde atlaması istenir. Yani bir daha çocuğun üstünden atlar ki hiç atlanmamış gibi olsun diye. Bu uygulama çocuğun boyu kısa kalmasın diye yapılmıştır.⁸

Lohusanın mezarının kırk gün açık olduğuna inanılmaktadır. Onun için lohusa kadının kırk gün evden çıkmamasına dikkat edilir. Çıktığı takdirde çarpılacağı veya başına kötü şeylerin gelebileceği, hatta ölebileceğine inanılmaktadır.⁹

Lohusa kadın ve bebek kesinlikle yalnız bırakılmaz. Bu çok eski bir gelenek olarak kabul ediliyor ve günümüzde de çok olmasa da halen uygulanıyor. Kötü ruhların uğramaması, başlarına kötü bir şeylerin gelmemesi için olduğu düşünülmektedir.¹⁰

Yürümesi geciken çocuklar için; Cuma günü caminin önüne götürülür, çocuğun parmaklarının araları kırmızı bir iple bağlanır, camiden ilk çıkan kişi makas ile bu ipleri keser. Böylece çocuğun korkuları gider ve kısa zamanda yürümeye başlar.¹¹

Göbek bağı düşünce bir beze sarılarak çocuğun sağ omuzuna asılır ya da evde saklanır. Bazen cami avlusuna, ıssız yerlere veya ev çevresine gömülür.¹²

Bebeğin kırk gün boyunca yıkanması, lohusa kadın için de uygulanır. Bebeğin giysilerinin de kırk gün süreyle yıkanması gerekir. Kurutmak için elbiseler kesinlikle dışarıya asılmaz, bu iş için evin içerisi kullanılır. Çünkü bebeğe ve lohusa kadına şeytan, cin gibi varlıkların zarar vermesinden korkulduğu için elbiseler dışarıya asılmaz.¹³

⁷ Kaynak Kişi 15

⁸ Kaynak Kişi 15

⁹ Kaynak Kişi 7

¹⁰ Kaynak kişi 7

¹¹ Kaynak Kişi 3

¹² Kaynak Kişi 6

¹³ Kaynak Kişi 12

Doğan kız çocuğunun iki gözü arasındaki burun kısmında, mor renkte bir damar görünürse, bir sonraki doğacak bebek erkek olur. ¹⁴

Yeni doğan bebeğin vücuduna tuz serpip, kısa bir zaman böylece bırakılır, daha sonra su ile yıkanır ya da çocuk önce tuzlu bir suda, daha sonra duru suda yıkanır. Tuzlama, çocuğun büyüyünce terinin ve nefesinin kokmaması için yapılmış. ¹⁵

Lohusanın mezarı kırk gün açık olur, bu yüzden bebek ve anne kırk gün evde kalır, kırk günün sonunda bebek ve anneye banyo yaptırılır, yeni elbiseler giydirilerek evden dışarı çıkartılır. Ayrıca kırk gün lohusaya iş yaptırılmaz, kırk gün kötü ruhların çarpmaması için anne aynaya baktırılmaz. Özellikle akşam ezanından sonra dışarı çıkarılmaz, çıkarsa sütü kesilir. ¹⁶

Hamile bir kadın, kimsenin fiziksel özellikleri ve kusurları ile ilgili konuşmamalı yoksa doğacak çocuk o kişiye benzer.

Hamile kadın, hamileliği süresince saç kestiremez, bebeğin ömrü kısılır. ¹⁷

Yeni doğmuş iki bebek ve lohusa kötü bir şey olmaması için yan yana getirilmez. ¹⁸

Hamile kadının yanında bir şey yerken uzatmazsan gözünde arpacık çıkar. Bebeğin anne karnında ilk hareketinde anne aynaya bakarsa, bebek güzel olur. ¹⁹

Anne ve bebeğin gittiği ilk evde anneye yumurta verilir. Ayrıca çocuğun yüzüne ev sahibi un sürer. Bebeğin kaşlarına ve saçlarına sürülen un, bebek uzun ömürlü olsun saçları, kaşları bembeyaz olana kadar yaşasın diye kaşlarına, saçlarına un sürülür, tatlı dilli olsun diye de ağzına tatlı bir şey konur. ²⁰

Yeni evlenen çiftin doğacak ilk çocuğunun erkek olması için, geline kına yakıldıktan ve eğlenildikten sonra baba evinde geçireceği son gecede aileden en küçük erkek çocukla yan yana

¹⁴ Kaynak Kişi 7

¹⁵ Kaynak Kişi 8

¹⁶ Kaynak Kişi 15

¹⁷ Kaynak Kişi 8

¹⁸ Kaynak Kişi 11

¹⁹ Kaynak Kişi 11

²⁰ Kaynak Kişi 11

uyutulur. Kendi evine gelinliğiyle ilk kez giren gelinin kucağına bir erkek bebek verilir, bu gelinin ilk çocuğunun, erkek olması içindir. Daha sonra bal yedirilir, kocasına karşı tatlı dilli olsun diye. Söylenen türküler eşliğinde kalabalık bir grup çiftin yatak odasına girer. Genellikle bir erkek çocuğu, yeni evli çiftin yatağında yuvarlandırılır. Bu işlem bittikten sonra gelin bu çocuğun elini öper. Gelin, daha sonra bu çocuğa mendil yada çorap hediye eder. Yuvarlandırılan çocuk ailenin en küçük erkek çocuğudur. Doğacak ilk çocuk erkek olması için, erkek çocuk yuvarlandırılır.²¹

Hayvanlarla İlgili İnanışlar

Baykuşun ötmesi, evin çatısına veya bacasına tünemesi iyi sayılmaz, o evde yakınlarda bir ölüm olacağına dair bir inançtır.²²

Tavşan, yolda insanın önüne çıkarsa, uğursuzluk getirir, hatta yakınlarından biri ölür.²³

Horozların akşama doğru ötmesi kötüdür, yakın bir zamanda ölüm olacağına inanılmaktadır.²⁴

Örümcek öldürmek uğursuzluk getirir. Cuma günleri örümcek ağlarına dokunulmaz, evde bir örümcek görüldüğünde, bir kağıtla ya da bir peçeteye alınıp öldürülmeden dışarı atmalı. Örümcek öldüren kişinin başına bir uğursuzluk geleceğine inanılıyor. Kuş yuvaları bozulmamalı, kuş yuvasını bozan kişinin kendi yuvası da dağılır. Evdeki karıncalar da bereket işaretiymiş, bunların yuvalarının dağıtılmaması gerektiğine inanılmaktadır.²⁵

Ölümlle İlgili İnanışlar

Ölmek üzere olan hastanın ölüm anında yüksek yerde durmasından dolayı, ruhu zor çıkar.

Yüksek yerde, yatan hastanın yatağının yere serilmesi gereklidir.²⁶

²¹ Kaynak Kişi 14

²² Kaynak Kişi 12

²³ Kaynak Kişi 12

²⁴ Kaynak Kişi 10

²⁵ Kaynak Kişi 14

²⁶ Kaynak Kişi 13

Ölen kişinin şişmemesi için karın kısmına bir taş veya tuğla konulur. Bazen de bir metal parçası, kaşık veya bıçak gibi aletler konulur. Cenazenin bekletilme durumunda ise hem tuğla hem de bıçak konulmalı.²⁷

Diğer Batıl İnanışlar

Salı: Boşnaklar arasında, Salı günü çamaşır yıkamanın, aileye bir kötülük veya ölüm getireceği inancı çok yaygın. Salı günü veya gecesinde tırnakların kesilmesi ile el ve ayak tırnaklarının aynı gün de kesilmesinin kötülüğe, ölüme sebep olacağına inanılmakta. Salının uğursuz bir gün olduğu için daha önce planlanmış işler ertelenmektedir. Yolculukta kaza olmaması ve sıkıntılı durumlarla karşılaşmamak için yolculukların dahi ertelendiği daha önce olmuş kazalar Salı gününe denk gelmişse var olan bu uğursuzluk inancı daha da kuvvetlendirmektedir.²⁸

Ayna: Gelin sandığına, çeyiz bohçasına mutlaka bir ayna konmaktadır. Aydınlık ve iyi bir geleceğin olması için. Ayrıca kına yakılırken şami (gelinin başına örtülen örtü) altından ayna tutulur, yüzü aydınlık, ak, pak olsun diye. Ayna kırılması ise uğursuzluk getirir. Ayna kırıldığında 7 yıl uğursuzluk olur, bekâr bir kız 7 yıl evlenemez.²⁹

Tırnak: Tırnakların hiçbir şekilde gece kesilmemesi gerektiği inancı oldukça yaygın bir inanış. Özellikle perşembe ve pazar geceleri tırnak kesmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. Tırnak kestikten sonra eller yıkanmaz ise tutulan yiyecek ve içecek kötüdür. El ve ayak tırnakları bir günde kesilirse aynı günde hem ölüm hem de düğünün olacağına inanılmaktadır.³⁰

Ateş: Ateşte ısınmış bir şeyi (örneğin tencere, çaydanlık, cezve) almak için çekinen, tutmak için bez kullanan kişi ileride kaynanasından çok korkacak demekmiş.³¹

²⁷ Kaynak Kişi 12

²⁸ Kaynak Kişi 12

²⁹ Kaynak Kişi 1

³⁰ Kaynak Kişi 3

³¹ Kaynak Kişi 4

Düğme: Üzerindeki giysinin düğmelerini karşıdakine bakarak iliklemek uğursuzluk getirir. Bu durumun karşıdaki kişinin kismetlerini kapatacağına inanılmakta. Ayrıca kıyafetin kopmuş bir düğmesi üzerindeyken dikmek iyi değildir. Kıyafet çıkarıldıktan sonra dikilmelidir. Çünkü üzerindeyken söküğe dikersen dilin bağlanır. Üzerinde giysisi dikilen kişinin konuşmaması gerektiği ve ağzında bir parça iplik tutması, ya da sert bir nesneyi ısırmasıdır, dikiş bitene kadar ağzında tutmalıdır. Aklının dikilmemesi için.³²

Makas: Makası boş yere açıp kapamak iyi değildir. Uğursuzluk getireceğine inanılır. Bir şey kesmek için değil de öylesine açıp kapatılıyorsa makas, o ortamdaki kişilerin kavga edeceğine inanılmakta. Ayrıca bıçak, makas gibi kesici ve demirden yapılmış aletler elden ele verilmez, masaya bırakılır. Elden verilmesi uğursuzluktur. Şayet öyle yapılırsa o iki kişinin arasında huzursuzluk, anlaşmazlık çıkacağına inanılmakta.³³

Temizlik: Cumartesi ve Salı günleri çamaşır yıkanmaz. Bugünlerde çamaşır yıkamanın uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır. Ayrıca akşam ezanı vakti tüm temizlik, ev ve el işleri bir kenara bırakılır. Ev içinden biri uzun yolculuğa çıktı ise o kişinin gideceği yere vardığı haberi alınmadan ev süpürülmesinin de uğursuzluk getireceğine inanılmakta. Şayet temizlik yapılırsa yolculukta olan kişinin başına bir musibet geleceği düşünülmektedir.³⁴

Muhtelif Konular

Uykudayken ellerinizi bacak arasında sıkıştırırsanız başınıza kötü bir şeyler gelir. Hava karardıktan sonra ıslık çalmanın şeytanları toplayacağına inanılır. Geceleri şakız çiğnenmez, şakız çiğnersen ölü eti çiğnemiş olursun.³⁵

³² Kaynak Kişi 10

³³ Kaynak Kişi 9

³⁴ Kaynak Kişi 9

³⁵ Kaynak Kişi 1

Eşikte durulmaz, oturulmaz. Eşikte oturan kişi iftiraya uğrar. Üzerinizden bir örümcek geçerse, o sene içinde uzun bir yolculuğa çıkılacağına inanılır.³⁶

Eğer evden dışarı çıkıp çıkma sebebinizi yerine getirmeden herhangi bir nedenle eve dönerseniz bu çok büyük bir uğursuzluk getirecektir. Bir zorunluluk olursa önce bakkala yahut başka bir eve girilmeli, uğursuzluk oraya bırakılmalı, sonra eve dönülmeliymiş. Eve gelen misafirin, misafirliğinin kısa sürmesi için ayakkabılarının üzerine tuz serpilir çabuk gitsin diye.³⁷

Dikiş dikerken iğnesini kaybeden kadınlar şunu söylermiş;"İğneci Hasan, iğne mi bulan; okuyum sana üç Kulhü bir Elham..." Bu tekerleme ile aranan iğnelerin, hatta aranan tüm kayıp eşyaların bulunacağına inanılır. Yalnız eşyayı bulduktan sonra ne adadıysan, adağı yerine getirmek şart.³⁸

Kavak ağacından bir dal kırıp, bu dal parçası ile sabah çocuğun üzerine sürterek çocuğu uzun boylu olacağına inanılmakta.³⁹

Çok ağlayan çocuğun nazar aldığına inanılmaktadır. Bunun için sobada yanan bir kömür parçasını alıp suya atılır. Bu suyla da çocuğun yüzün yıkanır. Bu sayede nazar, çocuğun üzerinden giderilir.⁴⁰

Kurbanda kesilen hayvanların kafatasları boynuzları ile birlikte eve ya da bahçedeki ağaçlara asılır böylece nazardan koruyacağına inanılmaktadır.⁴¹

Pantolon ve çoraplar yatağın başına konulmaz, iyi olmaz.

Anneler kızlarına çeyiz için dantel örmeye başlayacaksa buna sabah erken saatte başlarlar ve ellerinin temiz olmasına dikkat ederler, yoksa kızın kısmeti kapanırmış.⁴²

Misafirlikte iken oturduğun yerden başka bir yere geçip oturursan ve bunu bir kaç defa yaparsan ev sahibi zengin olurmuş.⁴³

³⁶ Kaynak Kişi 5

³⁷ Kaynak Kişi 9

³⁸ Kaynak Kişi 9

³⁹ Kaynak Kişi 14

⁴⁰ Kaynak Kişi 2

⁴¹ Kaynak Kişi 8

⁴² Kaynak Kişi 5

⁴³ Kaynak Kişi 5

Yumurtanın kabuklarını ezmeden çöpe atmak iyi değildir. O eve kötülükler yerleşecek demekmiş.⁴⁴

Kız istemeye gidildiğinde soğuk su içmek uygun olmaz, yoksa eşlerin araları daima soğuk olur. Başsağlığı ziyaretinden sonra aynı gün başka bir ziyaret yapılmaz, doğruca eve dönülür, aksi takdirde, ziyaret yapılan evden de cenaze çıkacağına inanılır.⁴⁵

Çocukların bir ipe ya da bir parça bezle elini ayağını bağlaması (oyun için olsa bile) kesinlikle iyi değildir. Bunu yapan çocuk şiddetle azarlanır.⁴⁶

Nazar değmiş çocuğun bir eşyası; çorabı, önlüğü vs. evin tuvaletine asılır; nazarın bu şekilde geri düşeceğine ve çocuğun rahatlayacağına inanılır. Nazarın sebebi eve gelen misafirden dolayı ise kıyafetinden, çantasından küçük bir ip alınır, yakılır ve çocuğun etrafında 9 defa gezdirilerek 9 kez bir dua okunur; bu da çocuğu rahatlatır ve nazarı önler.⁴⁷

Yatağın sağ tarafında yatmanın veya sabah sağ taraftan kalkmanın hayırlı olacağına ve o günün şanslı, güzel bir gün olacağına inanılır. Sağdan kalkılmalı ve sağ ayakla yere basılmalıdır yani ilk adım sağ ayakla atılmalıdır. Bir yere girerken de sağ ayakla girilmeli, yanlışlıkla sol ayakla girilmişse geri dönerek, sağ ayakla girilmesi gerekir, işlerin rast gitmesi için.⁴⁸

Saraybosna'da evlenme çağına gelmiş kızı isteyen damat adayı, kız evine yemeye davet edilir ve aile büyükleri ile evlilik hakkında konuşulur. Getirilen şekerli kahve damat adayının evlilik için uygun olduğunu, sade kahve ise damat adayının reddedildiğini gösterir.⁴⁹

Evin bereketinin artması için masanın üzerinde yemekten sonra ekmek bırakılmaz. Kız bakmak için gelenler, önce masada ekmek kırıntısı var mı diye bakarlar. Hamur yoğururken, plastikten sıçrayan hamur misafire işarettir.⁵⁰

⁴⁴Kaynak Kişi 8

⁴⁵ Kaynak Kişi 10

⁴⁶ Kaynak Kişi 6

⁴⁷ Kaynak Kişi 4

⁴⁸ Kaynak Kişi 2

⁴⁹ Kaynak Kişi 2

⁵⁰ Kaynak Kişi 1

Saraybosna'da şehit Türk askerlerine ait olan “7 Kardeşler ” ve “Barak Baba” türbesine evlilik, kısmet açma, çocuk sahibi gibi çeşitli ihtiyaçlar için halkın ziyaret ettiği yerlerdir.⁵¹

Yatakta uyurken hiçbir uzvunuzu oynatamayıp, kilitlenip kalmanız, kötü ruh veya cinlerin uğraması demekmiş. Boşnakça'da buna “muruna” diyorlar.⁵²

Gelin eve girerken sağ koltuğunun altına Kur'an, sol koltuğunun altına da ekmek konmaktadır. Bereket olsun diye. Gelin arabaya bindikten sonra arkasına bakamaz. Geri gelmesin diye. Kırmızı ip bağlanır, nazardan korunmak için. 40 günlük bebek yukarı doğru, havaya doğru tutulmakta. Hayatında yükselsin diye. Çanta yere bırakılmaz, bereketi kaçmasın diye. At nalı yukarı doğru olmalı, aşağı doğru olursa şans kaçır. Evde şemsiye açılmaz. Evde şemsiye açmak kötü bir şeyin olacağına, uğursuzluk getireceğine inanılır.⁵³

Değerlendirme

Bosna Hersek bilindiği üzere çok renkli bir kültüre sahiptir. Bosna Hersek' in çok renkli bu kültürünün elbette bu inanışlar ve uygulamalar üzerinde etkisi vardır. Burada beraber yaşayan 3 etnik milletin birbirinden öğrendikleri ve elbette birbirlerini etkilemişlerdir.

Batıl inançlar genelde hayal gücümüz, korku ve özlemler, beklentiler eşliğinde üretilen kabul görmüş ve toplum tarafından benimsenip, uygulanan şeylerdir. Bu tür inançlar, farklı yoğunlukta da olsa, tüm sosyo-kültürel kesimlerde görülebilmektedir. Batıl inançların evrensel bir yönü de vardır. Batıl inanç ve davranışlar, cinsiyet, eğitim, yaş vb. değişkenlere göre farklılık arz etmektedir. Kadınların erkeklere, yaşlıların gençlere göre batıl inançlara daha eğilimli olduklarını göstermiştir. Eğitim seviyesi arttıkça batıl inançlara inanış daha da azalmaktadır. Yalnız bu eğitilmiş insanlar hiçbir şekilde batıl inançlara yönelmezler, sonucunu göstermez.

Her ne kadar safsata, boş inanç, dense de asırlardır devam eden ve hâlâ günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Zannediyorum yıllar geçse de yine batıl inançlar devam edecektir.

⁵¹ Kaynak Kişi 4

⁵² Kaynak Kişi 13

⁵³ Kaynak Kişi 15

Kaynakça

Kaynak kişiler ve künyeleri:

1. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Sevim Mujeviç

Yaşı – Mesleği : 1961 doğumlu. Türk kolejinde çalışıyor.

Eğitim durumu : Ortaokul mezunu

Kimden öğrendiği : Eşinin akrabalarından ve kayınvalidesinden duymuş.

Anlattıkları : 28, 34, 49

2. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Alija Sarajliç

Yaşı – Mesleği : 85 yaşında. Ev Hanımı

Eğitim durumu : Okuma-yazma biliyor.

Kimden öğrendiği : Büyüklerinden, annesinden duymuş.

Anlattıkları : 1, 39, 47, 48

3. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : İsmeta Hadziç

Yaşı- Mesleği : 51 yaşında Sigortacı

Eğitim Durumu : Lise mezunu

Kimden öğrendiği : Büyüklerinden duymuş

Anlattıkları : 29, 3, 10

4. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Merima Mujanoviç.

Yaşı- Mesleği : 47 yaşında Ev Hanımı.

Eğitim Durumu : Ortaokul mezunu

Kimden öğrendiği : Komşularından, büyüklerinden duymuş.

Anlattıkları : 30, 46,50

5. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Zeyna Bajriç

Yaşı- Mesleği : 80 yaşında Ev Hanımı

Eğitim Durumu : Okuma- yazma biliyor.

Kimden öğrendiği : Annesinden duymuş.

Anlattıkları : 2, 41, 35, 42

6. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Azra Topaloviç

Yaşı- Mesleği : 47 Öğretmen.

Eğitim Durumu : Üniversite mezunu.

Kimden öğrendiği : Annesinden duymuş.

Anlattıkları : 3,11, 45

7. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Hanumica Sarajliç

Yaşı- Mesleği : 55 yaşında Emekli.

Eğitim Durumu : Ortaokul mezunu

Kimden öğrendiği : Annesinden duymuş.

Anlattıkları : 9,13,8

8. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Hajriya

Yaşı- Mesleği : 70 yaşında Ev Hanımı.

Eğitim Durumu : İlkokul mezunu.

Kimden öğrendiği : Babaannesinden duymuş.

Anlattıkları : 16, 40, 14, 43

9. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Suvada Softiç

Yaşı- Mesleği : 1962 doğumlu. Evlerde çalışıyor.

Eğitim Durumu : İlkokul mezunu.

Kimden öğrendiği : Mahallesindeki yaşlı bir hanımdan ve annesinden duymuş

Anlattıkları : 32, 33,36,37

10. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : İzet Buço

Yaşı- Mesleği : 1930 doğumlu Emekli

Eğitim Durumu : İlkokul mezunu

Kimden öğrendiği : Arkadaşından duymuş

Anlattıkları : 23, 44, 31

11. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Adila Bučo

Yaşı- Mesleği : 16.11.1932. Ev Hanımı

Eğitim Durumu : İlkokul mezunu

Kimden öğrendiği : Eşi İzet Bučo'nun akrabalarından ve köydeki hanımlardan duymuş.

Anlattıkları : 4,17,18, 19

12. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Zija Osmanagić

Yaşı- Mesleği : 23.05.1940- Emekli

Eğitim Durumu : Lise mezunu

Kimden öğrendiği : Anne ve babasından duymuş.

Anlattıkları : 12,21,22, 26,27

13. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Hajra Huskić

Yaşı- Mesleği : 19.08.1934 – Emekli

Eğitim Durumu : Ortaokul mezunu.

Kimden öğrendiği : Annesinden duymuş

Anlattıkları : 25, 51

14. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Neyra Šegalo

Yaşı- Mesleği : 23.10.1968 - Kuaför

Eğitim Durumu : Üniversite mezunu

Kimden öğrendiği : Müşterilerden, anneannesinden

Anlattıkları : 20, 5,24,38

15. Kaynak Kişi:

Adı Soyadı : Azra Hadzić

Yaşı- Mesleği : 12.06.1955 – Çocuk bakıcısı

Eğitim Durumu : İlkokul mezunu

Kimden öğrendiği : Büyüklerinden duymuş.

Anlattıkları : 7, 52,6,15

YAZILI KAYNAKLAR:

DEVELLİOĞLU F. (1997) “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat” Ankara, Aydın Kitabevi,
GÜNDÜZ Ş. (1998)” Din ve İnanç Sözlüğü” Konya, Vadi Yayınları.

OLGUNER F. (1992) TDVİA, ”Bâtı” maddesi, İstanbul c.5. s.148.

SÜMBÜLLÜ Y. Z. (2010) “Boşnak Efsaneleri” Erzurum, Fenomen Yayıncılık.

TDVİA (1992) “Hurafe” maddesi İstanbul, 18.cilt